

QUAN HỆ QUỐC TẾ**PHẢN ỨNG CỦA MỸ ĐỐI VỚI CHIẾN LƯỢC
“MADE IN CHINA 2025” VÀ HÀM Ý CHÍNH SÁCH
CHO VIỆT NAM****Nguyễn Thị Hải Yến***

Tóm tắt: Trong thời gian gần đây, Mỹ ngày càng lo ngại sự vươn lên của Trung Quốc về khoa học - công nghệ, đặc biệt là công nghệ cao. Chính vì vậy, Mỹ có những phản ứng khá quyết liệt và đưa ra nhiều biện pháp kiên quyết nhằm kiềm chế chiến lược “Made in China 2025” (MIC2025) của Trung Quốc. Rất nhiều diễn biến trong quan hệ Mỹ - Trung, kể cả chiến tranh thương mại, đều liên quan trực tiếp hoặc gián tiếp tới phản ứng của Mỹ về MIC2025. Trong bối cảnh đó, Việt Nam đứng trước cơ hội đón làn sóng các công ty Mỹ rời khỏi Trung Quốc, nhưng đồng thời cũng có nguy cơ bị Mỹ trừng phạt thương mại nếu không thể giải quyết vấn đề “hàng Trung Quốc đội mác Việt Nam”. Trên cơ sở đánh giá các phản ứng của Mỹ đối với chiến lược MIC2025 và phân tích các tác động đến Việt Nam, bài viết đưa ra một số hàm ý chính sách cho Việt Nam.

Từ khóa: Mỹ, Trung Quốc, Made in China 2025, quan hệ Mỹ - Trung,

1. Khái quát về MIC2025 và kết quả sau 4 năm triển khai

Lần đầu tiên được công bố vào khoảng giữa năm 2015¹, MIC2025 là bản kế hoạch 10 năm (với tầm nhìn đến 2049 - tương thích với mục tiêu 100 năm cách mạng Trung Quốc) phát triển ngành công nghiệp chế tạo, một sáng kiến chiến lược đầy tham vọng nhằm biến Trung Quốc thành siêu cường chế tạo hàng đầu thế giới, thách thức vị trí của Mỹ. Lấy cảm hứng từ Chiến lược Công nghiệp 4.0 của Đức, MIC2025 xác định 10 lĩnh vực trọng điểm về phát triển ngành chế tạo: Công nghệ thông tin thế hệ mới; Máy công cụ điều khiển

số và robot; Thiết bị hàng không vũ trụ; Thiết bị công trình biển và tàu biển công nghệ cao; Trang thiết bị giao thông tự hành; Ô tô tiết kiệm năng lượng và dùng năng lượng mới; Thiết bị điện động lực; Trang thiết bị nông nghiệp; Vật liệu mới; Y dược sinh học và thiết bị y tế tính năng cao. Trong bốn năm qua, MIC2025 đã chuyển từ giai đoạn xây dựng chính sách sang thời kỳ triển khai. Có thể thấy, Trung Quốc đã đạt được nhiều kết quả tích cực trong việc hiện thực hóa chiến lược này.

Về chính sách và khuôn khổ pháp lý, trong hai năm đầu (2015-2017), Chính phủ Trung Quốc tập trung vào khâu

hoạch định chính sách tầm cao mà cơ quan chuyên trách là Nhóm chỉ đạo Xây dựng cường quốc chế tạo². Tiểu tổ này đã soạn thảo ra bộ tài liệu chiến lược được gọi là “1+X”: “1” là kế hoạch tổng thể ban đầu của MIC2025, còn “X” là 11 tài liệu phụ trợ chi tiết hóa khâu triển khai, được ban hành trong khoảng từ tháng 7/2016 tới tháng 2/2017. Cùng với sự hoàn thiện “1+X”, pha “đỉnh tầng thiết kế” (顶层设计) của MIC2025 coi như khép lại. Ngoài “1+X”, trong hai năm 2016-2017, Chính phủ Trung Quốc cũng ban hành một khối lượng văn bản phụ trợ đồ sộ. Trong số 445 chỉ thị của chính quyền trung ương có liên quan đến MIC2025 (tính đến cuối năm 2018), 39% được ban hành năm 2016, 36% ban hành năm 2017³. Ở mức địa phương, 28/31 tỉnh của Trung Quốc có kế hoạch triển khai MIC2025 với phạm vi, mức độ ưu tiên, mục tiêu đề ra cũng như biện pháp phụ trợ khác nhau. Tuy nhiên, mặt trái của việc ban hành khung pháp lý một cách ồ ạt là có những địa phương tìm cách “nhét” tất cả các chương trình phát triển công nghiệp sẵn có vào trong cái “giỏ” MIC2025 nhằm lấy thành tích, cũng như tranh thủ các ưu đãi về vốn từ chính quyền trung ương.

Về kết quả thực thi, mức độ thành công của MIC2025 cho đến nay có sự khác biệt lớn phụ thuộc vào từng lĩnh vực, từng hướng cụ thể. Là một kế hoạch lớn và tham vọng, dĩ nhiên Trung Quốc không thể tập trung như nhau cho cả 10 lĩnh vực được nêu trong MIC2025.

Thống kê dựa trên số lượng các chương trình hành động và kế hoạch phát triển cấp quốc gia cho thấy, Trung Quốc dành nhiều nỗ lực cho các ngành công nghiệp mới phục vụ cho mục tiêu chuyển đổi số, cũng như phát triển công nghệ cao, đặc biệt là các thiết bị công nghệ thông tin thế hệ mới và các vật liệu mới⁴. Đến nay, có thể đánh giá Trung Quốc đã đạt được những kết quả quan trọng, thậm chí vượt lên dẫn đầu trong các lĩnh vực như 5G, AI (trí tuệ nhân tạo), năng lượng mới, phương tiện thông minh. Ngành pin năng lượng được xem là một ví dụ điển hình cho thành công trong việc đi tắt đón đầu của Trung Quốc. Tính đến cuối năm 2017, 7/10 nhà sản xuất pin năng lượng hàng đầu thế giới là của Trung Quốc, chiếm tới 53% thị phần toàn cầu. Tỷ lệ này còn có thể tăng lên tới hơn 75% nếu tính đến kế hoạch mở rộng sản xuất của các công ty này⁵. Ở một số lĩnh vực khác, đặc biệt là những ngành công nghệ cao truyền thống như hàng không, máy công cụ, Trung Quốc không hướng tới phát triển những sản phẩm hàng đầu mà chấp nhận lạc hậu từ một đến hai thế hệ so với các nước tiên tiến và tận dụng lợi thế từ thị trường nội địa rộng lớn để thu hẹp dần khoảng cách. Ví dụ, Trung Quốc xác định các loại máy bay dân dụng như CR919 hay CR929 được định hướng chiếm lĩnh thị phần nội địa và chỉ có thể cạnh tranh với Boeing, Airbus ở thị trường nước ngoài sau vài thế hệ trong tối thiểu là 10 năm tới.

2. Quan điểm và biện pháp đối phó của Mỹ đối với MIC2025

Cho tới trước lúc rời nhiệm sở, khi nhận định về Trung Quốc, Tổng thống Obama vẫn cho rằng: “Chúng ta (Mỹ) phải lo sợ hơn nếu Trung Quốc đang bị suy yếu. Nếu Trung Quốc thất bại, nếu họ không thể duy trì một quỹ đạo phù hợp với dân số của họ, sau đó chúng ta không chỉ thấy nguy cơ xung đột với Trung Quốc, mà còn gặp nhiều khó khăn trong việc giải quyết những thách thức sắp xảy ra”⁵. Chính vì vậy, Chính quyền Obama tỏ ra khá “dễ dãi” với Trung Quốc về nhiều vấn đề, trong đó có khoa học công nghệ⁶, và gần như không để tâm gì đến chiến lược MIC2025 được Trung Quốc công bố hết sức rầm rộ trong gần hai năm cuối nhiệm kỳ Obama. Tuy nhiên, quan điểm của Mỹ về sự phát triển khoa học công nghệ của Trung Quốc nói chung và MIC 2025 nói riêng đã thay đổi đáng kể dưới thời Tổng thống Trump.

Bắt đầu từ năm 2017, các tổ chức, cá nhân trong chính giới Mỹ đồng loạt lên tiếng chỉ trích chiến lược MIC2025 của Trung Quốc. Tháng 3/2017, thời điểm Tổng thống Trump lên cầm quyền chưa đầy hai tháng, báo cáo của Phòng Thương mại Mỹ lần đầu tiên đề cập đến MIC2025, gọi đây là “tham vọng toàn cầu dựa trên bảo hộ nội địa” của Trung Quốc và lo ngại rằng “việc sử dụng quyền lực nhà nước làm thay đổi các động lực cạnh tranh trên thị trường quốc tế liên quan đến các ngành công nghiệp

cốt lõi có nguy cơ gây ra khủng hoảng thừa và sản xuất không hiệu quả trên quy mô toàn cầu”⁷. Sang năm 2018, cùng với việc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung nóng dần, phát ngôn của các quan chức Mỹ về MIC2025 cũng cứng rắn hẳn lên. Đại diện Thương mại Mỹ Robert Lightizer chỉ trích: “Chính phủ Trung Quốc mưu đồ làm phương hại các ngành công nghệ cao của Mỹ thông qua thương mại bất bình đẳng và các chính sách tham vọng như Made in China 2025”⁷. Trợ lý Bộ trưởng Tư pháp Mỹ, John Demers thì gọi MIC2025 là “một lộ trình trộm cắp hơn là một kế hoạch sáng tạo”, và “không ai lên án một đất nước sản sinh ra các sáng kiến và từ đó tạo nên những công nghệ hàng đầu. Nhưng chúng ta không thể tha thứ cho một đất nước chỉ chuyên đi ăn cắp các thành quả trí tuệ của chúng ta”⁸. Tài liệu điều trần của Ủy ban Doanh nghiệp Nhỏ Thượng viện Mỹ về “Made in China và tương lai ngành công nghiệp Mỹ” cho rằng “Trung Quốc đe dọa vị thế dẫn đầu về khoa học công nghệ của Mỹ thông qua các chính sách thương mại và công nghệ bất bình đẳng trong khuôn khổ MIC2025”⁹.

Tổng thống Donald Trump ngay trong chiến dịch tranh cử của mình cũng tuyên bố “sẽ không khoan nhượng đối với nạn đánh cắp sở hữu trí tuệ” do Trung Quốc gây ra¹⁰, và nhiều lần lặp lại thông điệp này kể từ khi lên nắm quyền. Đặc biệt, Tổng thống Trump còn tỏ ra “đi ứng” với cái tên “Made in China 2025”

Trả lời phỏng vấn qua điện thoại của CNBC, Tổng thống Trump nói: “Khi mà họ nói đến số 25, có nghĩa là họ muốn thống trị vào năm 25 (...) Tôi đã nói với Chủ tịch Tập, điều này là si nhục đối với tôi”¹¹. Cũng phải nói thêm rằng, là một thương nhân, ông Trump hiểu rõ sức ảnh hưởng của tên gọi ngắn gọn và có sức gợi nhớ cao như MIC2025. Tổng thống Trump thường tránh nhắc nguyên văn đến cụm từ này để tránh “quảng cáo không công” cho Trung Quốc.

Có thể thấy, dù là xuất phát từ quan điểm bảo vệ thị trường tự do, lên án các hành động xâm phạm sở hữu trí tuệ tràn lan của Trung Quốc, hay đảm bảo vị thế siêu cường số một về khoa học - công nghệ của Mỹ, thì chính giới Mỹ đều thống nhất trong mục đích kiềm chế tham vọng vươn lên của Trung Quốc về công nghệ cao thông qua việc buộc nước này sửa đổi chính sách về chuyển giao công nghệ, bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, trợ cấp chính phủ, từ đó làm giảm sức cạnh tranh của các công ty công nghệ cao Trung Quốc trên bình diện toàn cầu. Xuất phát từ mục đích đó, Chính quyền Trump đã có nhiều biện pháp cụ thể nhằm vào ngành công nghệ cao của Trung Quốc, mà trước hết là chiến lược MIC2025.

Về mặt pháp lý, tháng 8/2017, cơ quan Đại diện Thương mại Mỹ (USTR) tiến hành một cuộc điều tra theo quy định tại Điều 301 Bộ luật Thương mại Mỹ liên quan đến các cáo buộc Trung Quốc đã sử dụng chính sách sở hữu trí tuệ,

sáng chế và công nghệ bất bình đẳng, gây hại cho tổ chức và cá nhân Mỹ. Ngày 22/3/2018, USTR công bố báo cáo điều tra hành vi của Trung Quốc về: 1) bắt buộc chuyển giao công nghệ; 2) các yêu cầu về giấy phép bất bình đẳng; 3) hoạt động gián điệp thương mại do chính phủ hậu thuẫn; 4) nhằm vào sáng chế và công nghệ của Mỹ thông qua mua bán - sáp nhập. Ngày 4/5/2018, một phái đoàn của Chính phủ Mỹ đến Trung Quốc để yêu cầu nước này “ngay lập tức chấm dứt các hình thức trợ cấp và giúp đỡ khác có thể làm biến dạng thị trường”, gây ra tình trạng thừa cung ở những ngành là đối tượng của MIC2025¹²

Trong tháng 3/2018, Mỹ chính thức kiện Trung Quốc ra Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) về các quy định được cho là vi phạm Thỏa thuận về Quyền sở hữu trí tuệ liên quan đến thương mại (TRIPS). Cụ thể, việc chính phủ Trung Quốc cho phép đối tác liên doanh trong nước tiếp tục sử dụng công nghệ được chuyển giao ngay cả khi liên doanh giải thể đã vi phạm các điều 3 và 28 của TRIPS¹³

Động thái pháp lý trên đã dẫn đến các hành động về mặt thuế quan, hạn chế xuất khẩu và kiểm soát đầu tư của Trung Quốc vào Mỹ. Ngày 15/06/2018, USTR đưa ra danh sách các hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc (trị giá hơn 50 tỷ USD) sẽ phải chịu mức thuế quan 25% vì “hưởng lợi từ các chính sách công nghiệp bất bình đẳng của Trung Quốc,

bao gồm kế hoạch Made in China 2025"¹⁴. Cũng trong thời gian đó, đạo luật số 115-232 đã được thông qua nhằm siết chặt xuất khẩu của Mỹ với các mặt hàng công nghệ nhạy cảm, đồng thời kiểm soát một số khoản đầu tư nước ngoài vào Mỹ¹⁵. Việc hạn chế xuất khẩu là nhằm vào điểm yếu lớn nhất của ngành sản xuất Trung Quốc hiện nay: phụ thuộc vào sản phẩm và linh kiện công nghệ cao nhập khẩu từ nước ngoài¹⁶.

Mỹ cũng tấn công trực diện vào một số tập đoàn công nghệ hàng đầu của Trung Quốc - hạt nhân của kế hoạch MIC2025. Hãng bị ảnh hưởng lớn nhất là Huawei. Đạo luật Ủy quyền Quốc phòng Quốc gia năm tài khóa 2019 cấm các cơ quan chính phủ sử dụng các thiết bị do năm công ty Trung Quốc sản xuất, trong đó có Huawei. Tổng thống Donald Trump còn ban bố tình trạng khẩn cấp quốc gia về công nghệ và cấm các công ty Mỹ sử dụng thiết bị do các hãng bị coi là mối đe dọa tới an ninh quốc gia sản xuất, mục tiêu chính cũng là Huawei¹⁷. Việc yêu cầu Canada bắt giữ và dẫn độ bà Mạnh Văn Chu, Giám đốc Tài chính của Huawei với cáo buộc vi phạm lệnh cấm vận Iran, điều gần như chưa từng có tiền lệ, cho thấy Mỹ sẵn sàng dùng mọi biện pháp để cản bước Trung Quốc trong việc chiếm lĩnh thị trường 5G trên thế giới. Chính quyền Donald Trump đang xem xét ngừng cung ứng công nghệ cho năm công ty Trung Quốc, trong đó có hai

công ty chuyên sản xuất các thiết bị giám sát là Hikvision (Hải Khang Uy Thị) có trụ sở ở Hàng Châu và Zhejiang Dahua (Đại Hoa Chiết Giang). Ba công ty còn lại tuy chưa được nêu rõ tên nhưng theo truyền thông Mỹ thì đó có thể là Tencent (Đằng Tấn), iCarbonX (Khôi Vân) và Sense Time (Thương Thang). Tính đến năm 2018, Hikvision liên tục 7 năm liền đứng đầu thế giới trong lĩnh vực sản xuất thiết bị giám sát và hiện chiếm 22,61% tổng thị phần toàn thế giới. Từ năm 2018, Hikvision bắt đầu phát triển các nghiệp vụ mới sản xuất người máy và dữ liệu thông minh. Tencent là công ty internet lớn nhất của Trung Quốc, còn iCarbonX và Sense Time đều là các công ty chuyên về trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence, AI)¹⁸.

Một biện pháp khác cũng chưa có tiền lệ, đó là Mỹ đưa ra những hạn chế về visa đối với các cá nhân Trung Quốc mà họ đánh giá là "có nguy cơ cao" tiến hành các hoạt động gián điệp công nghệ. Cụ thể, sinh viên Trung Quốc tốt nghiệp các ngành như robot, hàng không, sản xuất công nghệ cao... tại Mỹ sẽ bị rút ngắn thời hạn visa, còn các cá nhân làm quản lý hoặc nghiên cứu viên tại các công ty thuộc danh sách hạn chế của Bộ Thương mại Mỹ sẽ phải trải qua quy trình xét duyệt khắt khe hơn khi xin cấp visa vào Mỹ.

Sức ép của Mỹ đã có tác động lên cách thức Trung Quốc truyền thông về MIC2025. Thời gian đầu, Trung Quốc

vẫn tiếp tục tuyên truyền về MIC2025 và bảo vệ rằng kế hoạch và biện pháp thực thi hoàn toàn tuân thủ theo thông lệ và luật pháp quốc tế¹⁹. Tuy nhiên, từ giữa năm 2018, truyền thông Trung Quốc đột ngột đồng loạt “im hơi lặng tiếng”²⁰. Chiến lược này thậm chí còn bị đưa ra khỏi danh mục các chính sách của trung ương được triển khai xuống địa phương trong năm 2019²¹. Bài phát biểu của Chủ tịch Tập Cận Bình trong Hội nghị Kinh tế Trung ương 2019, Báo cáo Công tác Chính phủ 2019 của Thủ tướng Lý Khắc Cường cũng tuyệt nhiên không đề cập đến chiến lược này²². Trên thực tế, những thay đổi trong cách phát ngôn không có nghĩa là Trung Quốc từ bỏ các mục tiêu chiến lược của MIC2025.

Về chủ trương, nội hàm của MIC2025 vẫn tiếp tục nằm trong các văn kiện ở mức cao nhất của Đảng và Nhà nước Trung Quốc. Thực tế, mặc dù không còn dùng thuật ngữ “Made in China 2025”, nhưng trong Báo cáo Công tác Chính phủ nói trên, Thủ tướng Lý Khắc Cường vẫn đề cập tới việc gia tăng tốc độ xây dựng một cường quốc về sản xuất, thúc đẩy phát triển ngành sản xuất tiên tiến, bao gồm công nghệ thông tin thế hệ mới, công nghệ sinh học và xe ô tô năng lượng mới, với mục tiêu tăng thị phần nội địa sản phẩm do Trung Quốc sản xuất và dịch vụ của Trung Quốc. Đây đều là những nội dung cơ bản của MIC2025, cho thấy Trung Quốc có thể từ bỏ tên gọi

“Made in China 2025” như một sự thỏa hiệp mang tính tương trung, nhưng cái cốt lõi bên trong, bao gồm mục tiêu, kế hoạch, biện pháp thực thi thì vẫn không thay đổi và ngày càng được thúc đẩy rõ ràng hơn.

Trung Quốc tiếp tục đẩy nhanh các mục tiêu có trong MIC2025, bắt chấp sức ép từ Mỹ và phương Tây. So với Lộ trình công nghệ MIC2025 ban đầu²³, mục tiêu “tỷ lệ tự chủ” trong một số lĩnh vực đã được đẩy lên cao đáng kể. Cụ thể, đối với ngành ô tô sử dụng pin năng lượng, mục tiêu ban đầu là tới năm 2025, 50% công nghệ tự hành có xuất xứ từ Trung Quốc đã được nâng lên thành 80% vào năm 2025 và 100% vào năm 2030. Mục tiêu tương ứng với thiết bị tin học cho xe được nâng từ 60% năm 2025 lên 80%, với hệ thống giải trí trên xe là từ 80% năm 2030 lên 100%.

Có thể thấy, sau một năm rưỡi thực hiện các biện pháp gây sức ép lên MIC2025, Mỹ đã đạt được một số kết quả nhất định. Ngoài việc khiến Trung Quốc từ bỏ danh xưng “Made in China 2025” trên truyền thông chính thức, Mỹ đã khiến ngành công nghệ cao của Trung Quốc chịu một số tổn thất. Cụ thể, xuất khẩu hàng công nghệ cao của nước này giảm mạnh, nhiều công ty công nghệ cao như Huawei, ZTE buộc phải cắt giảm các mục tiêu tăng trưởng, các hoạt động đầu tư, mua bán sáp nhập các công ty công nghệ ở nước ngoài của Trung Quốc cũng bị ngăn chặn ở Mỹ và châu Âu. Điều này có thể làm

ảnh hưởng tới tiến độ thực hiện các chỉ tiêu cụ thể trong MIC2025, tuy nhiên sẽ khó có khả năng khiến nước này từ bỏ mục tiêu tổng thể, hay cải cách đáng kể phương thức phát triển khoa học công nghệ của Trung Quốc.

3. Tác động và hàm ý chính sách cho Việt Nam

Việc Mỹ kiên quyết thực thi các biện pháp kiểm chế ngành công nghệ cao của Trung Quốc nói chung và MIC2025 nói riêng sẽ khiến các công ty sản xuất rời khỏi Trung Quốc, và điểm đến có thể là Việt Nam. Rõ ràng, chiến tranh thương mại có thể “hạ nhiệt”, thuế quan Mỹ - Trung có thể không tăng thêm, thậm chí giảm đi, nhưng Mỹ sẽ tiếp tục áp dụng các biện pháp khác nhau để kiểm chế các mục tiêu về khoa học công nghệ của Trung Quốc có trong MIC2025, khiến Trung Quốc trở nên kém hấp dẫn và rủi ro hơn đối với các công ty nước ngoài, đặc biệt là Mỹ, và cả chính các công ty Trung Quốc. Thống kê cho thấy, vốn FDI - đặc biệt là phần vốn đăng ký cấp mới từ Trung Quốc vào Việt Nam được ghi nhận tăng đột biến trong những tháng đầu năm 2019. Sau 7 tháng, vốn đăng ký cấp mới của Trung Quốc là gần 1,79 tỷ USD, tăng 290% so với cùng kỳ năm 2018²⁴. Xu hướng các công ty nước ngoài trong đó có Mỹ rời khỏi Trung Quốc đã hiện hữu và Việt Nam là một trong những điểm đến được ưu tiên lựa chọn.

Tuy nhiên, xu hướng nêu trên đang gây áp lực lớn lên nhiều yếu tố của môi trường đầu tư. Giá thuê đất, đặc biệt là đất công nghiệp, tăng cao đột biến, nhiều địa phương tăng gấp đôi trong vòng hai năm²⁵. Giá nhân công tuy vẫn còn ở mức rẻ so với khu vực nhưng đang có xu hướng tăng nhanh hơn mức tăng trưởng kinh tế. Đặc biệt, hạ tầng (năng lực vận tải đường bộ, hàng không, cảng biển...) có nguy cơ quá tải nhanh chóng, không những ảnh hưởng tới khả năng thu hút các nhà đầu tư đang rời khỏi Trung Quốc, mà có thể còn ảnh hưởng tới các nhà đầu tư hiện tại.

Việc không chỉ các công ty phương Tây, mà ngay cả một số nhà sản xuất Trung Quốc cũng tăng cường chọn Việt Nam là đích đến đầu tư làm tăng đáng kể nguy cơ Mỹ áp dụng các biện pháp trừng phạt thương mại đối với Việt Nam. Sau khi bị áp thuế suất trừng phạt, nhiều mặt hàng Trung Quốc phải tìm con đường khác để sang Mỹ, một trong số đó là quá cảnh qua Việt Nam. Nhìn vào thái độ quyết liệt của Mỹ đối với hàng hóa công nghệ xuất phát từ Trung Quốc, có thể thấy nếu Việt Nam không quyết liệt chống gian lận xuất xứ, có thể Mỹ sẽ áp dụng những biện pháp trừng phạt như đối với Trung Quốc. Thời gian qua, Mỹ đã tổ chức nhiều cuộc điều tra liên quan đến hành vi chuyển tải bất hợp pháp nhằm gian lận xuất xứ, lẩn tránh các biện pháp phòng vệ thương mại của hàng hóa xuất khẩu từ Việt Nam. Ngay trong 8 tháng đầu năm 2019, đã có 7 vụ

điều tra hàng hóa xuất khẩu của Việt Nam, các mặt hàng bị điều tra gồm nhôm, thép, ván ép, đồ gia dụng, thủy sản, pin mặt trời...²⁶ Mặt khác, cũng cần có biện pháp đối phó việc doanh nghiệp Trung Quốc dùng Việt Nam làm điểm trung chuyển để nhập khẩu các mặt hàng từ Mỹ, vi phạm lệnh hạn chế xuất khẩu của Chính quyền Mỹ.

Từ những tác động nói trên của việc Mỹ tăng cường các biện pháp đáp trả chiến lược phát triển khoa học - công nghệ Trung Quốc, có thể rút ra các hàm ý chính sách với Việt Nam như sau:

Việt Nam cần chuẩn bị các điều kiện về chính sách, môi trường đầu tư, đặc biệt là cơ sở hạ tầng để đón làn sóng các nhà đầu tư công nghệ đang rời khỏi Trung Quốc. Việc các công ty này lựa chọn Việt Nam là điểm đến hay không phụ thuộc chủ yếu vào việc chúng ta giải quyết các “điểm tắc nghẽn” về hạ tầng và chính sách nhanh đến đâu.

Việt Nam cần nhanh chóng phát triển và nâng cao tiêu chuẩn của ngành công nghiệp phụ trợ nội địa. Các công ty công nghệ cao sẽ đòi hỏi những tiêu chuẩn khắt khe từ các nhà thầu phụ trong chuỗi cung ứng. Việc thiếu các doanh nghiệp địa phương đủ khả năng cung cấp linh phụ kiện hoặc dịch vụ đủ chất lượng vẫn luôn là rào cản đối với nhà đầu tư nước ngoài nói chung và nhà đầu tư công nghệ cao nói riêng.

Cần cảnh giác và có biện pháp phòng ngừa nguy cơ bị Mỹ trừng phạt nếu tình trạng hàng Trung Quốc đội lốt

“Made in Viet Nam” Doanh nghiệp Trung Quốc có thể thông đồng với một số doanh nghiệp Việt Nam đưa hàng từ Trung Quốc vào Việt Nam rồi tìm cách xuất khẩu sang Mỹ. Đây là điều rất nguy hiểm, mà các doanh nghiệp cần thận trọng để tránh tạo cơ cho Mỹ đánh thuế bổ sung đối với hàng hóa của Việt Nam ■

Chú thích:

1. Kế hoạch này được Thủ tướng Trung Quốc Lý Khắc Cường công bố ngày 19/05/2015, đặt ra ba mốc thời gian 2025, 2035, 2049 với mục tiêu lần lượt trở thành quốc gia mạnh về chế tạo, cường quốc chế tạo và cường quốc số một về chế tạo trên thế giới.
2. 国家制造强国建设领导小组 - Nhóm chỉ đạo Xây dựng Cường quốc chế tạo được thành lập ngày 24/06/2015, do Phó Thủ tướng Trung Quốc Mã Khải làm chủ tịch, Bộ trưởng Bộ Công nghiệp và Công nghệ Thông tin Miêu Vu làm phó chủ tịch và năm thành viên hàm bậc tư trưởng khác.
3. Thông kê các chính sách có từ khóa “Made in China 2025 (中国制造2025)” trên trang <http://www.lawinfochina.com/> được ban hành trong khoảng 5/2015 đến 12/2018¹
4. Max J. Zenglein, Anna Holzmänn, “EVOLVING MADE IN CHINA 2025. China’s industrial policy in the quest for global tech leadership”, MERICS, 07/2019
5. Anna Holzmänn, “China’s battery industry is powering up for global competition.” MERICS Blog, 24/10/2018
6. JEFFREY GOLDBERG, “The Obama Doctrine”, The Atlantic, 04/2016
7. Từ lâu, Trung Quốc đã bị cáo buộc vi phạm về sở hữu trí tuệ, cưỡng ép chuyển giao công nghệ, tấn công mạng, thậm chí là gián điệp công nghệ đối với các tập đoàn của Mỹ
8. Phòng Thương mại Mỹ, “Made in China 2025: Global Ambitions Built on Local Protections”, 16/03/2017
9. Thông cáo báo chí của Cơ quan đại diện thương mại Mỹ, “USTR Issues Tariffs on Chinese Products in Response to Unfair Trade Practices”, 15/06/2018
10. Điều trần của Trợ lý Bộ trưởng Tư pháp Mỹ John C. Demers trước Ủy ban Tư pháp Thượng viện, 12/12/2018

11. Robert D. Atkinson, "Made in China 2025 and the Future of American Industry", Senate Small Business Committee, 27/02/2019.
12. "Reforming the U.S.-China Trade Relationship to Make America Great Again.", trong web tranh cử chính thức của Donald Trump, <https://www.donaldjtrump.com/positions/us-china-trade-reform>.
13. Alex Lockie, "Trump said Xi Jinping abandoned a signature economic initiative because he told him it was insulting", Business Insider, 10/06/2019
14. Congressional Research Service, "The Made in China 2025 Initiative: Economic Implications for the United States", 12/04/2019
15. Ton Zijldwijk, "Understanding the Intellectual Property Disputes between China and the United States", CIGI, 15/05/2019
16. Thông cáo báo chí của Cơ quan Đại diện thương mại Mỹ, "USTR Issues Tariffs on Chinese Products in Response to Unfair Trade Practices", 15/06/2018
17. <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/5040/text?format=txt>
18. Đơn cử như trong lĩnh vực vi xử lý, các công ty Trung Quốc tiêu thụ tới 60% lượng chip bán dẫn toàn cầu, nhưng chỉ sản xuất ra 13% nguồn cung.
19. Daniel Bases, "Trump orders national emergency on information security; Commerce Department follows with Huawei restrictions", South China Morning Post, 16/05/2019
20. Jenny Leonard và Nick Wadhams, "U.S. Weighs Blacklisting Five Chinese Video Surveillance Firms", Bloomberg, 22/05/2019
21. Trung Quốc: "Made in China 2025 tuân thủ các quy định của WTO", Tân Hoa Xã, 04/04/2018
22. Từ tháng 1 đến tháng 5/2018, Tân Hoa Xã trong các bản tin đã nhắc đến tên "Made in China 2025" hơn 140 lần. Nhưng từ sau ngày 5/6/2018 thì họ không sử dụng lần nào nữa.
23. Caixin Global, "Chart of the Day: 'Made in China 2025' Dropped From List of Local Government Priorities", 12/12/2018
24. Xiaolang, 中央经济工作会议举行习近平李克强作重要讲话 (The CCP Central Committee Economy Work Conference takes place, Xi Jinping and Li Keqiang make important speeches)." Central government website, news section, 12/12/2018, http://www.gov.cn/xinwen/2018-12/21/content_5350934.htm?mc_cid=6d1a8bac0b&mc_eid=39be4d9b38
25. Do Ủy ban tư vấn Chiến lược Chế tạo Quốc gia đưa ra lần đầu vào năm 2015.
26. "Thương chiến Mỹ - Trung: Việt Nam có thể sẽ không tận dụng được hết cơ hội", BBC, 20/9/2019